

annefrank

videodagboek EXTRA

Bij de serie Anne Frank videodagboek zijn zeven educatieve extra's gemaakt die de afleveringen in context tot de Jodenvervolging en Tweede Wereldoorlog plaatsen. Het is handig de EXTRA samen met de klas te bekijken en vervolgens aan de werkvormen te beginnen. De werkvorm is opgebouwd uit de volgende onderdelen.

- 1 Leerlingen kijken samen de extra in de klas.
- 2 Leerlingen interpreteren zelf de historische bron(nen).
- 3 Leerlingen werken in groepsverband aan een groepsopdracht.
- 4 Leerlingen bespreken klassikaal de denkvraag die aan het eind van de extra in beeld is.

Stap 1 SAMEN KIJKEN

Bekijk samen de EXTRA Zondebok.

Deze video vertelt het verhaal over de werking van het zondebok denken. Onder de nazi's werden Joden buitengesloten en vervolgd. Het begon ermee dat ze door Hitler werden aangewezen als zondebok. Wat betekende dat voor hen?

Stap 2 INTERPRETEREN

Uitwerking a+b

Enkele voorbeelden zijn:

- In Cambodja werden tussen 1975 en 1979 naar schatting 1,7 miljoen mensen vermoord door de streng communistische Rode Khmer onder leiding van Pol Pot.
Zondebok: intellectuelen, geleerden, gelovigen, stedelingen en families; iedereen die geen agrarische en communistische cultuur aanhing.
- De genocide in Rwanda in 1994 kostte naar schatting ruim een half miljoen Tutsi het leven.
Zondebok: hoofdzakelijk Tutsi.
- Tussen 1895 en 1923 zijn naar schatting 1 miljoen Armeniërs vermoord door de Ottomaanse autoriteiten (nu Turkije). Deze genocide wordt tot op de dag van vandaag niet erkend door Turkije.
Zondebok: Inheemse Armeense bevolkingsgroepen.

Meer info vind je bij het ► [NIOD](#)

Stap 3 GROEPSOPDRACHT STAPPEN VAN UITSLUITING

Werkwijze

- Verdeel de klas in groepjes van twee.
- Laat de tweetallen ± 15 minuten aan opdracht A en B werken.
- Deel vervolgens de uitwerking uit en bespreek plenair opdracht C.

Tips bij bespreken C

- Geef leerlingen mee dat veel van de stappen parallel aan elkaar lopen, dit zijn processen. Deze processen zijn altijd gedreven en uitgevoerd door mensen. Je kunt ze als het ware voorstellen. Stantons theorie rust op de gedachte; als je de stappen kan voorstellen, dan zou je genocide kunnen voorkomen.
- Met name bij de eerste stappen kun je als burger nog invloed uitoefenen. Dit wordt echter steeds beperkter wanneer de situatie escaleert en het proces zich in één van de laatste fases bevindt.
- Wat kun je zelf doen? Denk aan: kritisch media/informatie/bronnen beschouwen, bewust zijn van eigen vooroordelen en denkbeelden over anderen, open staan voor andere denkbeelden, iedereen heeft het recht om te stemmen, je kunt petities en demonstraties organiseren wanneer je onrecht om je heen ziet gebeuren, er is een meldpunt discriminatie, je kunt aangifte doen van ongelijke behandeling.
- De theorie van de 10 stappen van genocide komt van Gregory Stanton. Meer informatie kun je hier vinden: ► [Genocide watch](#)

Handleiding bij EXTRA Zondebok

EXTRA bij

Videodagboekaflevering 7
Jodenhaat

Voor wie

Leerlingen onderbouw VO
(geschiedenis, burgerschap,
mentoruur, maatschappijleer)

Duur

30 minuten

Thema's

WOII, Jodenvervolging, discriminatie,
zondebok, genocide

Vorm

Individuele en groepsopdrachten plus
plenaire afsluiting

Benodigheden

Filmpje EXTRA Zondebok

Werkbladen PDF (downloaden &
afdrukken op 100%)

Leerdoelen

Leerlingen kennen het begrip genocide en kunnen andere voorbeelden van genocide noemen; Leerlingen kennen de begrippen die bij de 10 stappen van genocide horen; Leerlingen zien dat de Jodenvervolging een proces van stappen was. De aaneenschakeling van deze stappen resulteerde uiteindelijk in de moord op 6 miljoen Joden; Leerlingen denken na over het principe zondebok en staan stil bij eigen ervaringen.

TIP Persoonlijk verhaal—laat leerlingen via ► [Joods digitaal monument](#) uitzoeken wat er met de familie Smeer is gebeurd (foto symbolisatie).

Uitwerking vraag 3b

| | | |
|---------|-----------------|---|
| STAP 1 | Classificatie | H |
| STAP 2 | Polarisatie | E |
| STAP 3 | Symbolisatie | R |
| STAP 4 | Discriminatie | D |
| STAP 5 | Ontmenselijking | E |
| STAP 6 | Organisatie | N |
| STAP 7 | Vorbereiding | K |
| STAP 8 | Deportatie | I |
| STAP 9 | Moord | N |
| STAP 10 | Ontkenning | G |



Moord
Gaskamer in vernietigingskamp Majdanek, gelegen in door de Duitsers bezette Polen. © Wiki CC BY-SA 3.0 pl



Discriminatie
Juni 1941—door de anti-Joodse maatregelen mogen Joden niks meer en raken steeds verder geïsoleerd. © NIOD



Deportatie
1943—Transport vanuit Westerbork. In totaal zijn er 97 transporten naar de vernietigingskampen gegaan van 15 juli 1942 t/m 13 sept 1944. © NIOD



Symbolisatie
1942—Amsterdam, Esther, Max en Barend Smeer met jodenster. Deze werd verplicht vanaf mei 1942 voor iedereen boven de zes jaar. © Joods Historisch Museum



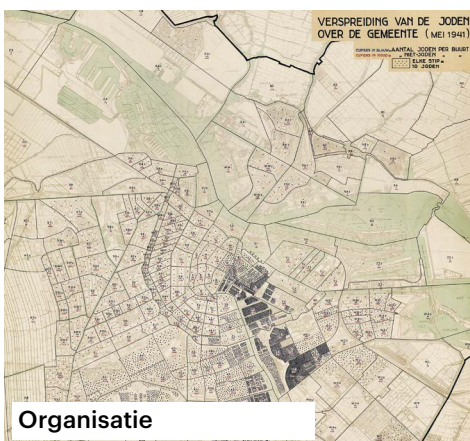
Classificatie
1931—Otto met zijn dochters Margot (L) en Anne (R). De familie Frank is Joods. © Anne Frank Stichting



Ontkenning
Auschwitz Birkenau, restanten van een gaskamer en crematorium. Vlak voor de bevrijding blazen de nazi's de gaskamers en crematoria op. © wiki CC BY 2.5 pl



Polarisatie
1943—Een Duitse leerling krijgt het verschil tussen Ariërs en Joden uitgelegd, deze ideologie van de superioriteit van de Duitsers legt ten grondslag aan het nationaal socialisme. © Deutsches Historisches Museum, Berlin



Organisatie
Deze stippen kaart is in 1941 gemaakt in opdracht van de nazi's door NL ambtenaren. Het brengt in kaart waar Joden woonden. Hierdoor verliep de organisatie van het oppakken van Joden sneller. © Verzetsmuseum Amsterdam



Ontmenselijking
1934—Dit voorbeeld laat het vooroordeel zien hoe Joden uit zijn op macht. Ze worden vergeleken met ratten, spinnen en ander ongedierte.



Vorbereiding
1943—Joden worden naar de Hollandsche schouwburg gebracht voordat zij naar het doorgangskamp Westerbork worden gestuurd. Voorafgaand moesten zij al hun bezittingen inleveren en gedwongen in Joodse wijken wonen. © Verzetsmuseum Amsterdam

Stap 4

DENKVRAAG

Op het eind van de EXTRA Zondebok, wordt er een vraag gesteld:
Kun jij je voorstellen dat je als zondebok wordt aangewezen?

Bespreek deze vraag met de klas. Begin eerst met het bespreken in kleine groepjes en koppel het vervolgens terug met de hele klas.

Neem vervolgens enkele voorbeelden die worden opgenoemd. Zijn er leerlingen die zich dit goed kunnen voorstellen, al dan niet ervaren? Sta hier bij stil en neem de rest van de klas hier in mee.

TIP Stel samen met de klas gespreksregels op voordat je begint. Hier kun je gedurende het gesprek naar wijzen indien nodig. Denk aan: we zijn positief naar elkaar, luisteren naar elkaar, reageren inhoudelijk op elkaar.

TIP Als je meer wilt weten over hoe je als docent vooroordelen en (ervaringen met) discriminatie op een veilige manier bespreekbaar kunt maken in de klas, kun je deelnemen aan de online cursus ► [Begin bij jezelf!](#)

TIPS BIJ LESGEVEN OP AFSTAND

Van tevoren

Download het werkblad en de docentenhandleiding. Stuur je leerlingen het werkblad toe en geef hen duidelijke instructies wat je van hen verwacht. *Werk je allemaal op hetzelfde tijdstip aan de opdrachten? Welke opdrachten maak je alleen en welke in groepsverband? Hóe en via welk platform werk je samen? Hoeveel tijd heb je per opdracht? Hoe wil je dat zij na afloop het werkblad inleveren? Hoe communiceer je de antwoorden (te vinden in de DHL) op de opdrachten na afloop?*

Opdracht 1 en 2 (duur ± 15 min)

De eerste twee opdrachten zijn individueel te maken, leerlingen kunnen zelfstandig het filmpje kijken en de antwoorden op het werkblad invullen.

Indien technisch mogelijk kun je ervoor kiezen gezamenlijk te starten en het filmpje met elkaar te bekijken.

Opdracht 3 (duur ± 15 min)

Opdracht 3 is bedoeld als groepsopdracht. Je kunt twee dingen doen:

- 1 Je laat je leerling individueel aan de opdracht werken. Zij kunnen hun antwoorden online invullen.
- 2 Je laat hen in groepsverband werken. Bedenk in dit geval van tevoren h^óe je leerlingen in groepsverband (twee of viertallen) wilt laten samenwerken. Zij kunnen hun antwoorden online invullen.

Opdracht 4 (duur ± 15 min)

Opdracht 4 is bedoeld om gezamenlijk in de klas te bespreken. Hierbij een aantal suggesties:

- 1 Laat leerlingen individueel aan deze opdracht werken. Leerlingen denken na over de denkvraag en vullen hun antwoord online in.
- 2 Laat leerlingen een vlog maken (individueel of per twee) waarin zij antwoord geven op de denkvraag: herkennen zij het zondebok denken? Voelen zij zich zelf wel eens aangewezen tot zondebok of herkennen ze dat bij anderen?
- 3 Start een gesprek over de denkvraag online. Wie kan zich hier iets bij voorstellen?